

Isoleren, dan ook ventileren. Maar hoe?

Door Guus Meijer

Zo'n 50 wijkbewoners kwamen op 16 mei af op de informatiebijeenkomst over isoleren en ventileren die Vogelwijk Energie(k) had belegd in de kantine van sportvereniging Quick.

Zoals gebruikelijk opende voorzitter Rutger van Hoogstraten de bijeenkomst met een overzicht van de strategische doelstelling van VwE: een volledig duurzame wijk in 2050 op het gebied van warmte, elektriciteit en mobiliteit. Voorts deelde Rutger actuele informatie over het gemeentelijk beleid op het gebied van omgevingsvergunningen (voor verbouwingen e.d.) waarover het bestuur met de gemeente in gesprek is. De gemeente is doende de welstandsnota en het bijbehorend systeem van vergunningverlening te herzien, met name omdat de vanouds geldende esthetische normen een belemmering kunnen vormen voor het realiseren van verduurzamingsmaatregelen, zoals dak- en muurisolatie, het plaatsen van zonnepanelen etc.

Soepel en welwillend

In de gesprekken met de gemeente komen zowel inhoudelijke zaken aan de orde (Wat mag wel en wat niet, al dan niet met vergunning?) als procedurele kwesties (Wanneer heb je een architect nodig?).

In afwachting van nieuwe verduidelijkte normen stelt de gemeente zich in het algemeen soepel en welwillend op en is men bereid bewoners zo veel mogelijk te faciliteren bij het verduurzamen van hun huis. Bij vragen

of problemen kan men zich wenden tot het spreekuur over omgevingsvergunningen.

Een afspraak daarvoor kan worden gemaakt via het gemeentelijk telefoonnummer 14070. Ook kan contact worden opgenomen met het secretariaat van de Welstandscommissie: 070-3534366.

Ventilatie ondergeschoven kindje

Ter inleiding op het hoofdonderwerp van de avond gaf Frank Prins een powerpoint-presentatie over isoleren en ventileren, met de nadruk op het laatste.

Frank werkt bij de WoonWijzerWinkel en zit één dag in de week in de Hou-van-je-huiswinkel aan de Denneweg. Als duurzaamheidsadviseur merkt hij dat ventilatie veelal een ondergeschoven kindje is bij het verduurzamen van woningen en werkruimten. Hoe beter een ruimte wordt geïsoleerd, hoe eerder de luchtkwaliteit onder druk komt staan en er gekeken moet worden naar passende ventilatie. In afgesloten ruimten met mensen leidt onvoldoende frisse lucht tot verhoogde hoeveelheden CO₂ en vocht. Dat betekent een bedompte atmosfeer, terwijl te hoge vochtigheid op den duur ook de constructie van het huis, met name houtwerk en baksteen, kan aantasten.

Buiten spelen op de Papegaailaan in 1934

Naast eenvoudige of meer sophisticated ventilatieroosters worden ook steeds vaker mechanische ventilatiesystemen geïnstalleerd, al dan niet gestuurd door sensoren die de vochtigheid en/of het CO₂-gehalte van de lucht meten. Die systemen kunnen centraal worden geregeld (vanuit een 'ventilatiebox') of decentraal (naar gelang de behoefte per kamer). Terwijl ze in nieuwbouwwoningen steeds meer tot de standaard behoren, is het voor bestaande woningen, zoals de meeste in de Vogelwijk, vaak niet zo eenvoudig en meestal flink prijzig zo'n systeem te installeren.

De plaatjes van Frank zijn terug te vinden bij het verslag van de avond op www.vogelwijkenergiek.nl, inclusief wegen om een gecertificeerde installateur te vinden.

Ervaringen

In de navolgende discussie deelden energiecoaches hun ervaringen met isolatie en ventilatie. De teneur was om vooral ook pragmatisch te blijven en pas tot ingrijpende en dure oplossingen over te gaan als simpele maatregelen, zoals luchtroosters en geregeld ramen openzetten, onvoldoende blijken. Een wel heel eenvoudige tip om minder vocht in huis te krijgen zonder meteen warmte naar buiten te laten stromen, is het wegvegen van water na het douchen: wat in de afvoer verdwijnt, wordt niet in de lucht opgenomen!

In de nog steeds uitdijende fotocollectie van het Haags Gemeentearchief bevindt zich deze foto, die in september 1934 is genomen in de Papegaailaan. Kinderen die buitenspelen, het is van alle tijden. Dankzij het online-krantenarchief *Delpher* kunnen we ons ook een voorstelling maken van de geluiden die daar destijds klonken.

Het sociaaldemocratische dagblad *Het Vrije Volk* deed in februari 1974 een oproep aan de lezers om aan de redactie door te geven welke speelliedjes ze vroeger op straat zongen, bijvoorbeeld tijdens het touwtjespringen.

Dat resulteerde enkele weken later in een paginagroot verhaal met reacties, waaronder eentje van iemand die in de Haagse Vogelwijk was opgegroeid.

In de Vogelwijk in Den Haag werd omstreeks 1930 het volgende liedje ten beste gebracht (ook bij het touwtjespringen):

Als ik dans met een heer,
gaan m'n rokken op en neer.
Als ik dans met een kind,
gaan m'n rokken in de wind.
Als ik dans met een hond,
gaan m'n rokken door de stront,
Kidelohochie, Kidelohochie.
Als ik dans met een kat,
gaan m'n rokken door het nat,
Kidelohochie, Kidelohochie!

Opvallend onopvallende rode zonnepanelen aan de Laan van Poot

Door Guus Meijer

In 2015 kwamen Lisette Enserink en René Dekeling aan de Laan van Poot wonen, ter hoogte van de Kwartellaan. Ze werden al snel lid van Vogelwijk Energie(k) en begonnen te inventariseren, met behulp van energieadviseur Hilbrand Does, wat er kon worden gedaan om hun woning verder te verduurzamen. Het huis had al overal dubbel glas en de schuine gedeelten van het dak waren geïsoleerd. Tocht was op de meeste plaatsen in huis geen probleem.

Verdere maatregelen

In de loop der jaren hebben Lisette en René de woning verder geïsoleerd. In de zijmuur bleek een spouw aanwezig, die gevuld is. Verder werd vloerisolatie van Tonzon en radiatorfolie aangebracht en de voordeur werd afgedicht met tochtstrips. Het aanbrengen van raambekleding (Luxaflex Duette) bleek overigens ook

te helpen op het gebied van isolatie. In andere opzichten spande het stel zich ook in om het energieverbruik terug te dringen, onder meer door mee te doen aan de actie *Zet 'm op 70!*, waarbij ze erachter kwamen dat ze zelfs met een cv-temperatuur van 60° het huis comfortabel konden verwarmen.

Vervanging dakpannen

Toen de buren plannen maakten om de bijna 100 jaar oude dakpannen te vervangen, ontdekten Lisette en René bij inspectie dat hun eigen dak er ook niet meer zo best bij lag. Ze sloegen met de buren de handen ineen en besloten hun beider daken te vernieuwen en tegelijk ook de platte delen van isolatieplaten te voorzien. Lisette en René wilden tevens de gelegenheid benutten om een begin te maken met het opwekken van eigen stroom, liefst met bij het mooie rode dak passende zonnepanelen. Daarbij viel het oog op in-dak panelen van *Exasun*. René: „Dat is ook nog eens een Nederlands product, zelfs Haags, want de fabriek zit in Den Haag-Ypenburg.”

De zoektocht naar een beschikbare installateur had echter nogal wat voeten in de aarde. „Uiteindelijk vonden we een installateur die in staat was ons in zijn drukke schema in te passen”, vertelt René. „Het werk moest namelijk wel in goed overleg met de dakdekker worden uitgevoerd, aangezien de Exasun-panelen in het dak worden geïntegreerd en niet er bovenop liggen. De pannen en panelen moeten

dus goed op elkaar aansluiten. Dat er nogal wat mensen langs de Laan van Poot komen en ons dak zodoende een mooi uithangbord zou zijn voor dit concept, trok de installateur uiteindelijk over de streep.”

Dakpannentekort

Het legplan werd in overleg met de installateur gemaakt. René: „Hij werkt veel in Leiden en was verbaasd dat er in Den Haag geen regels zijn voor het beschermen van het stadsgezicht. In Leiden zijn die er wel, met aanwijzingen over kleur, hoeveelheid, esthetiek en legpatroon. Je mag bijvoorbeeld geen ‘mozaïekjes’ maken, dus je moet de panelen aaneengesloten aanbrengen. Met die Leidse regels is er een balans tussen de noodzaak tot verduurzaming en toch de bescherming van het stadsgezicht.”

Lisette vult aan: „Het plannen van het werk was ook lastig doordat terracotta dakpannen vanwege gestegen energieprijzen bijna niet te leveren waren en tot vlak voor de geplande datum was het onzeker of het allemaal tegelijk zou lukken. Totdat er vlak voor de geplande datum plots een grote vrachtwagen voor de deur stond met genoeg dakpannen voor de twee daken. Eindelijk kon het werk beginnen.”

Superblij

Achteraf zijn zowel de installateurs als de klanten meer dan tevreden over het resultaat en het verloop van de samenwerking. René: „Wat mij verbaast, is dat sommige mensen vaak veel geld uitgeven om hun huis te verbouwen of uit te bouwen, met hoge architectenkosten en dure materialen, maar dat ze ondertussen zonnepanelen laten installeren zonder enig oog voor esthetiek. Vooral in zo'n mooie wijk als de Vogelwijk wilden wij uitzoeken of het ook anders kon. Ja, het kost wat, maar als het eenmaal zit, ben je die uitgaven snel weer vergeten. Wij zijn er superblij mee en hopen dat het anderen zal inspireren ons voorbeeld te volgen.”

Duurder en minder productief

De panelen van Exasun zijn 4 tot 5 maal kleiner dan standaard zonnepanelen. De 'werkende maat' is ongeveer 50 bij 80 cm, wat het mogelijk maakt ook op onregelmatige daken met veel hoeken een redelijk groot oppervlak te benutten. Rode zonnepanelen zijn duurder in aanschaf dan de 'gewone' zwarte of donkerblauwe en wekken bovendien zo'n 25% minder stroom op. Doordat ze minder warm worden (hoe warmer de panelen, hoe minder efficiënt) zou het kunnen zijn dat op warme dagen het verschil tussen zwarte en rode panelen wat kleiner is. René en Lisette hebben er in totaal 38, gelegen aan de zijkant (zuid-

west) en achterkant (zuidoost) van hun dak, met een totaal vermogen van 2,2 kWp.

Overigens zijn ze van plan op de uitbouw en de garage achter het huis nog eens acht 'gewone' zonnepanelen aan te brengen, zodat hun zonne-energieproductie ook in toekomst, met bijvoorbeeld een warmtepomp, in de buurt blijft van hun eigen stroomverbruik. Die nieuwe zwarte panelen komen op een zwart bitumen dak, voorzien van zwarte zijkappen om mooi aan te sluiten. En hun burens gaan op het schuine dak ook geïntegreerde terracotta panelen leggen, en op het (onzichtbare) platte deel op het dak komen dan weer gewone zwarte panelen.

Kinderwensen waaien met de wind mee

Op een woensdagochtend in juni werd een deel van de parkeerplaats aan de kop van de Oude Buizerdlaan tussen de Nutsschool en Montessorischool in beslag genomen door een groot (afgedankt) scheepszeil.

Kunstenares Hetty van der Linden, initiator van het project *Sail a future*, beschilderde het zeil daar samen met de leerlingen van groep 8 van de Montessorischool. Op het zeil werden allerlei wensen voor een betere en schonere oceaan geschreven en verbeeld.

Ter voorbereiding op het project hadden de leerlingen van juf Marieke les gekregen over het belang van de bescherming van de oceanen. Het beschilderde zeil werd een paar dagen later gehesen in een zeilboot in de Scheveningse haven, waar op zondag 11 juni de zeilboten van de Ocean Race binnenkwamen. Scheveningen was immers de finishplek van de voorlaatste etappe (Aarhus-Scheveningen) van de race die eind juni zou eindigen in Genua.

Van het beschilderde zeil zijn na het vertrek van de deelnemers aan de race op 15 juni duurzame shoppers gemaakt, die worden

verkocht. De opbrengst ervan is voor diverse mooie projecten van Hetty van der Linden, in arme gebieden overal ter wereld.

Wie zo'n boodschappentas wil, kan er een bestellen bij Petra Kotterman in de Oude Buizerdlaan: paf.kotterman@gmail.com

Verdere informatie www.sailafuture.org en www.paintafuture.org.